

מסורת הש"ס

א) ולפניו לימא אלא כמו שהביאה הגמ' ב) צ"ל דפמיכא, ג) ופ"ח דרמ"א,

תום' ישנים

כבר מוזיים הוקדשו ואותם נשארו וזמו הוצרכ הדבר שהקינן שמתו שדכין חולין הן שלהן ואחר כך לוקחין ממתות בשופרם חוץ מנגד אורם של מתיס ואומרים אם נשארו ממות של מתיס בשופר [מוטב, ואם אינם בשופר] אלא הם צדיקו הרי הן מחוללין על מותם הקינן הללו (ע"ג) [שג] השופר שכבר הם חולין שנחמלנו על הקינן ואותם לא יחמלנו אלא ויפלו לים המלח, וליכא למומר הכי דקיין דמתו בעליהן ואסורין בשהגה אין להם פדיון] ואין חילול מושיל כגם כמו אסוריו הנאחז שאין להם פדיון, והביא רמיה על זה דמתנן במסכת יבמות בפרק התערבות [ע' ב] כל הנוסחם שנעשרו בתחלת המיתות או בשור הנסקל אפילו באלף ימותיו כולן, ומעשרו בשור שנעברה עליו ערבו ריעו עד ששפאחיה בו, מכלל דכרישא אין להם פדייה אפילו נפל בהן מוט מחלה קמיי ריעו. מיהו י' לתנן בין משנת גזירה לבמהיה דהתם שאין להון פדיון לפי שיש לה קדושת הגוף ונא לאחרי פדיון אסורין בנתיב, ועוד שיש לו לקיים בהם מצות הכנסה לכפרה לשון השור והאי טעמא לא שייך להיכ. אבל הביא עוד רמיה ממסכת מיר פרק מי שאמר [כו, א] דקמיי התם מי שהיה מחליט טחולא ומתו הרי ע"ג עולה והפרס אומר כי עד פומתיו יוכלו לם המלח, פי' כולן, דאי תמיס אפילו מפורשין נמי יוכלו דמי טחולא ע"ג המלח, ולמה יכלו כולם לים המלח, יקח בזמה אחת ויחמר דמי עולה ויכו מחוללין על בהמה זו בכל מקום שכן ויקח אלה המעות ויחמר אם אלו על עולה מוטב אם לאו ויהי מחוללין על שני עולה ומתם למכור והשאר וי"ח לים המלח, אלא ש"מ שאין להם פדייה. ריב"א. [וירמאי] וגיבירא[ו] וגישיקאי וגישרי' בבורא ווא"ת ולמה יטלין אותם במים והא אמרינן בפרק ודג במשלה ויא, [א] ובפרק הריני מיר [כז, ב] ממות סתומין יפלו לגדה והיי סתומין הן דאי מפורשין לא דמי מיתא ועולה מעשרין הן בזה ואפילו הן בצורות מ"מ לא ידע איזה שני דגינן לתטול ואיזה שני דגינן לעולה, ועוד למה לי למימר ר' יהודה לית ליה ברירה אפילו אין ברירה יכולין לתקן ויפלו על מנת לגדבה שיקחו כל ממות (המיות) [ההיין] ויחמרו דכל היכא דלימניה ויהי מחוללין על הקינן בללו, וכל מה אם לא ממתות שנשארו בשופר מוטב ואלו לא יחמלנו כל היכא דלימניה על אותם שנשארו שנחמלנו כבר על הקינן ועל מנת יחמלנו עלים ויפלו לגדבה, [והך] ונלוה י"ל דהך תקנתא ביולה ליהיות אם קני קנין אחר שמת, אלא אם קני קודם שמת ואחר כך מת קודם הקרבה אי אפשר או לתקן אלא עיי' ברירה שקרינו

אורם מתחילתם לגם אורם שהם עמידין [להיות] עד אחר הקרבה ואותם שמתו קודם הקרבה הוצרכ הדבר שלא נקנו לנכס. וי"ל שנלשעו מפורשין הן כגון שאמר אלו לנטולתי ולעולתי והן בכיס אחד כדאמרין בעיר בזהא שמתא אחר רב אשי דאזנת מפורשין לא מימנע עד דאמר אלו לנטולתי ואלו לעולתי, פי' ואיני מנחין יחד, אלא אפילו אלו חל לנטולתי ואלו] [לעולתי ולשגמו מפורשין הן ואיכא דאמרי אפילו אמר אלו לנחבתי מפורשין הן כיון דלא אמר אלו יהי לניזירותי וללדתי. מ"ר. ועוד דבגלו הכי נמי דנחמאפריקו] [נחמאפריקו] הן, שאם הן בצורות יקנה הכהן קין אחד מאותן המעות שני בני יונה ווא"ת] ויאמרן ממות טחולא הן מחוללין על זה וממות עולה על זה ואם מעשרין ממות כולם (בגל) בשופר בגל בצורות בשעת שיקח אותם הכהן קין ראשון טול ד' וזו ויחמר שחמלנו ממות הראשון על זה דמי טחולא על יונה זו ודמי עולה על זו כל היכא דלימניה ואם סם אלה שצרי מוטב ואם לאו יחמלנו אורם (שביד שג) משנת שצדיי של ראשון שחמלנו כבר על הן [ו]כי האי גוונא פרישית לעיל אם נעמיד ממות של שחמלנו בגל בצורות כדפי ה"ר אלחנן. וגישיקוא ארבע וזוי וגישרי' בבורא. פי' רש"י ארבע וזוי היינו מתי (סלע) [דינר] טורי הן והפרידה היו שני דינרין שאור רובע (סלע) [דינר] טורי דהוי ח' דינרים, והיינו הא דלמרינן בכריתות [ת, א] ועמידו קנין בן ביום ברבעמיס שני רבעים לגבי פרידות, וי"ש טו, [א] גר בזמן הזה לרין שיפרים רובע לקטו. וקשאי לי מדאמרין בפרק שי דכריתות [י, ב] כשמעמא מיקן אחי דן לעשירית האיהם בפרוטה, מדאמר רחמנא אל בן שתי שנים בכסף שקלים מכלל דכגש בן שנתו בסקלע מדתם רחמנא עליה דללות למיחרי [חדן] משיח[ת]ועשר [בשעיריות] [בשעיריות] דמתן ועמידו קינין בן ביום ברבעמיס [אמר] [תמן] רחמנא כו', אלמנא רבעמיס היינו משקפרם בסקלע וידיי רובע בדניר. ואי"ת ואם אמרינן בגבא מצינע פרק הובא [נג, א] בדניר עד רובע ומפרם ההם רובע שקל מדלגא קאמר עד רביע ומאי קושא והא פיהי הכא דרובע אינו רובע דינר. י"ל דהתם דייק (מדה כו') [מדהוכי] דינר היה ליה למימר רביעין [ו]מקאמר רובע ש"מ רובע שקל קאמר, אבל בעלמא הוי רובע רביע דינר. ואי"ת אי"ת תאמי נקט כגא ארבע וזוי שהוא ב' דינרין. י"ל שמיני התלמוד הוי יקריס. אי נמי ארבע וזוי לאו דווקא אלא בן דרך התלמוד כמו שקול ארבע וזוי וחס לפלגא

הוציאו לו

פרק חמישי יומא

גו.

מוסף רש"י

גו.

בשבת עוד חילוק אחר דגבי דמאי קמיי ושאר מעשר סמוך לו זה שעשיתי מעשר עשוי תרומת מעשר עליו פי' מדה אחת שאני עמיד להפריש למחר הא מעשר ושאר מעשר דהיינו מ' יהא סמוך לו אותה מדה שעשיתי תחילה מעשר יהא תרומת מעשר על הט' ומפריש למחר אותה מדה של תרומת מעשר ושותה הכל ואפילו אותם התשעה שהן מעשר למאן דלומר מעשר ראשון מותר לזרים ולרבי מאיר דלומר אסור לזרים אם הוא לוי שותהו אבל בודאי לא יועיל לו שהרי אינו יכול להפריש אותה מדה בשבת ובגלל הפרשה אינו יכול לשמות אותם התשעה דקדקתי אי אחת מודה שמא יקבע הנוד וינמנא שותה טבילים למפרע ואם כן אם היה שותה המעשר כל כמה דללא הופרש הוא ליה כבקיעת הנוד אי נמי בודאי טבל הוא זקוק

ליתן המעשר ללוי לקיים מצות

קמיי מעשר שני בצפנו או צדרומו וגבי כומיס לא קמיי אלא תשעה

מעשר שני ואין קובע להם מקום והיינו טעמא דקביעת מקום הוי כמו הפרשה ובצין השמשות איירי דקדקתי בתוספתא (דמאי פ"ח) א' וקדש עליו היום ובספק חשיכה מעשרין את הדמאי לא את הודאי ומהאי טעמא נמי לא קמיי גבי כומיס דקדקתי התם ומחולל על המעות אלא ומיחל ושותה מיד פי' מתחיל או כמו שפירש הר"ר משולם זצ"ל ומיהל בה"י מווג מלשון כסאך מהול במים (ישעיה א) אבל לחלל אינו יכול כיון שלא קבע לו מקום כדמתיא בתוספתא דמסכת מעשר שני [פ"ג] מע"ש שנחפץ זה יהא מחולל על איסר זה ולא קבע לו מקום ר' שמעון אומר קרא שם זה ואמרו לו לא ואכול מעותיך השכרת מעות אצידת נפשות ואפילו רבי שמעון דלמר קרא שם י"ל דמייירי כגון שאמר בתוכו דחשיב כקביעות מקום דהוי טעין פלוגמתייהו דפלגי במסכת תרומות (פ"ג משנה ה) ומיייתי לה בפרק בכל מערבין (עירובין דף לו: ה) האומר תרומת הכרי זה בתוכו רבי שמעון אומר קרא שם ומפרש התם דכי אמר בתוכו כאלו אמר באמצעיתו דקבע מקום ולא כמו שפרש"י ומיחל מחלל דלמיו יכול לחלל כדפרישית ועוד אם היה שותהו בחילול בלא הפרשה היה שותה טבילים למפרע כדפרישית לעיל וכן משמע הלשון דקאמר שאני עמיד להפריש אלמא כולוהו כריך סופו להפריש וליכא למימר דשאני עמיד להפריש לא קאי אלא אתרומה דאי הוה חיילא בלא הפרשה אם כן הימה מדמעת ואוסרת הכל אם כן מעשר ראשון נמי ט' (דכתיב) ביה תרומת מעשר וליכא למימר דאתרומה ומעשר ראשון קאי ולא אמעשר שני דמאיזה טעם הוה לן למימר הכי הא לא קמיי אלא חדא זימנא שאני עמיד להפריש ואי קאי אחריי קאי אכולוהו ועוד בתוספתא א קמיי עשרה הבאים אחריהם תשעה הבאים אחריהם משמע אחריהן מן החבית ומיהו ההיא רמיה דתוספתא ודמסכת תרומה פי' לרחות דקיון דמוכיר כסום התרומה והמעשר חשיב קריאת שם טפי ולא צעין קביעות מקום ואיכא נמי למאן דלמר במסכת תרומות פי' שלישי (מ"ה) [האומר] תרומת הכרי ממנו עליו קרא שם ועוד תנן במסכת מעשר שני פרק רביעי (משנה ו) הפודה מעשר שני ולא קרא שם רבי יוסי אומר דיו ומיהו שאר הקוסיות קשו לפרש"י ועוד דהך משנה גופא בעיא קביעות מקום מדקמיי סיפא בצפנו או צדרומו:

עשרה מעשר ראשון תשעה מעשר שני. לאו דווקא שהרי כיון שכבר נטל מן הק' שני לוגין לתרומה אינו עולה י' שלימים למעשר ראשון ותשעה למעשר שני מן הנותרים ואין לומר דחיישינן שמא הכותי תרם תרומה גדולה ולהכי אין למעט בשביל התרומה ממעשר ראשון וממעשר שני וארץ לתקן עדיין אותם שני לוגין דשמא כבר הורנמה התרומה ונמנאל שסם זקוקים למעשר והמעשרות נמי כריך לחזור ולתקן דילמא הוה ליה מרבה במעשרות אין לומר כן דאם מיקון הכותי מיקון כראוי ואם לא מיקון לא מיקון כלל כדפי' לעיל: **דברי ר' מאיר**. משמע הכא דלית ליה לר' מאיר ברירה וצפ' י' ש כבר (בכורות דף מח.) אמר דצבירא ליה כרב אסי דלמר האמין שחלקו מחלצה יורשים ומתלה לקוחות דמספקא לה אי בלקוחות אי יורשים אלמנא דמספקא ליה אי אית ברירה אי לא ויש לחלק בין הכא שמתנה ומצבר דצרי לההיא דהאמין שחלקו שאינן מתניין ומצברין כלום ובהא מיתבאל דרבלא מוקי' התם י' מאיר ור' יהודה כרב אסי וצפ' כל הגט (גיטין דף כה:) קאמר רבא דתרווייהו אית להו ברירה וכן יש לתרץ דשמואל דלמר צפ' בתרא דביעה (דף לו: ה) דאפילו דרבינן לית להו ברירה גבי שנים שלקחו חבית ובהמה בשותפות ובפרק מי שאלחו (גיטין דף עה:) אתקין שמואל בגיטא דשביז מרע אם לא מתי לא יהא גט ואם מתי יהא גט ואם לא מתי וכו' ולכי מיית הוי גיטא אלמא דאפילו דלאורייתא אית ליה ברירה דכי האי גוונא דייקנין בר"פ כל הגט (שם דף כה:) ופרש"י שם הנוטם דחשיב ליה ברירה משום דאין זה כשאר תנאים שאדם מתנה בגט שצדיו לקיימו כשהוא מתנה עליהם וכשנתקיים התנאי הוי גט למפרע דהתם לאו משום ברירה הוי גט אבל הכא דאין צדיו ובשעת התנאי הוא ספק והתנאי מתקיים מאליו אי לאו משום ברירה לא הוי גט עכ"ל והא דפריך צפ' בכל מערבין (עירובין דף לו: ה) אלא מעתה היו לפניו שני רמונים של טבל ואמר אם ילמדו גשמים היום יהא זה תרומה על זה ואלא לאו יהא זה תרומה על זה] הכי נמי דלא הוי תרומה דמשמע שפסוט לו דהויא תרומה למאן דלית ליה ברירה קאמר אי נמי אפילו ונאמן דלית ליה ברירה קאמר בין ירדו בין לא ירדו חשיב טפי והשתא לפי החילוק שחילקנו בין היכא שמצבר דצרי להיכא דלא קאמר מידי ניחא נמי דשמואל דבההיא דחבית ובהמה לא קאמר מידי ואי"ת אי"כ מאי פריך במרובה (ב"ק דף סט:) דר' יוחנן אדר' יוחנן דלית ליה ברירה בההיא דכל המתלקט ובההיא דהאמין שחלקו לית ליה ברירה לישיני דיש חילוק בין היכא שמצבר דצרי כההיא דכל המתלקט וחוזר בו הגמרא ממוין קושיא זו י' לומר משום דניחא ליה למימר לעולם כל הנלקט דקדקמי במשנה וניחא ליה נמי למימר לא תיפוך ועוד כי הוה משני נמי הכי אכתי הוה קשה ליה מההיא דכל הגט (גיטין דף כה:) דדייקנין התם דרבי יוחנן לית ליה ברירה דלמר אף אחרון נמי אין פוסל אע"ג דהתם נמי מצבר דצרי ומתנה לאיזה שארצה אגרס בו ומיהו כי עביד התם כריכותא בתרי מילי דר' יוחנן הוה מנ"י למימר אי אימתמא ההיא דהאמין שחלקו ה"א התם הוא דאין ברירה משום דלא מצבר דצרי אלא בגללו הכי עביד דכריתא שפיר ועוד יש לתרץ ההיא דשמואל צענין אחר דבגטינן ודבר עומד להתצבר שהרי או ימיה או ימות אלא ההיא דחבית ובהמה שמא לא יחלקו לעולם וכן נמי לרבינן לומר דלא מייית דר' יוסי דהכל אדרבי יוסי בפרק מי שאלחו (שם דף עג.) דקאמר מה היא בצאותן הימים ר' יוסי אומר מגורשת ואינה מגורשת ולכי מיית הוי גיטא אלמא יש ברירה ומיהו בגללו הכי לא קשה דמנ"י לחלק בין היכא דתולה בדעת עצמו לית ליה ברירה אבל היכא דתולה בדעת אחרים בהקדוש ברוך הוא שחיייו ומותו תלוי צדיו יש ברירה ולמאן דלא מפליג בין דעת עצמו לתולה בדעת אחרים לישיני דטעמא דר' יוסי הכא משום בקיעת הנוד אבל קשה למאן דלא מפליג דשמעינן לרבי יוסי דלית ליה ברירה אע"פ שמתנה ומצבר דצרי צפ' בכל מערבין (עירובין דף לו: ה) האומר מעשר שני שיש לי צבית יהא מחולל על סלע שתעלה צדיו מן הכיס רבי יוסי אומר לא חילל ולפי מירון שני שתרצנו אליבא דשמואל נחא דבפרק מי שאלחו (שם דף עג.) דקאמר מה אית ליה ברירה היינו לפרש"י דפי' דכבי האי גוונא נמי שייך ברירה ולא דמי לשאר תנאים דעלמא אבל אי קאמרינן דכל דבר שהוא בשעת תנאי לא שייך ביה ברירה דשמואל דפי' דכבי האי גוונא נמי שאלחו (שם) לא קשה מידי והא דלייק בפרק כל הגט (שם דף כה:) דההיא דמה היא בצאותן הימים וכו' ולכי מיית הוי גיטא אלמא יש ברירה היינו משום דמוקמינן לה בפרק מי שאלחו (שם דף עג:) באומר מעת שאני בעולם כלומר שעה אחת קודם למיתתו אם ימות ואם כן בשעה שיש לו לגט לחול לא מוכחא מילתא אם חייל אם לא אלא שלאחר מיתה אמרינן הוצרכ הדבר למפרע שזו היתה שעה אחת קודם למיתתו ומיהו קשה מההיא דאם בא חכם למוות שיהו דרך תנאי וקרי ליה ברירה ויש לחלק לפי שמנייה שני עירובין ואין נראה ועוד קשה הא דלמר בפרק כל הגט (שם דף כה:) הריני בועליך על מנת שירצה אבא שהוא דרך תנאי וקרינן ליה ברירה אלא פרש"י עיקר דאף על גב דדרך תנאי הוא כיון דתולה אותו בדבר שאינו צדיו קרינן ליה ברירה:

בפרק בעות כותים. [ו]א"ש"פ שגורו על פת כותים כשעלו מן הגולה כמו שפורש בפרקי דרבי אליעזר [פ"ח] שהיו אז מסבין לבזוי ביות מ"מ על יין לא גזרו. מ"ר. בבין הביתרים. אבל מעם הארץ הוא ודאי מפריש תרומה גדולה כדאמרין בטוהר [מת, א] [ו]אן אמרינן נמי (מעט) [בעטם] הארץ שימתינן למולאי שבת אלא יוכל להפריש למחר בשבת כדמתן בפרק בתרא דממאי [מ"א] המומין את חפציו שיאכל אלו ואיני מאמתי על המעשרות אומר מערב שבת מה שאני עמיד להפריש למחר כו', אבל כגא מייירי מה שאני עמיד להפריש למולאי שבת מדקמיי סיפא אי אחת מודה שמא יקבע הטד כו' ואי בשבת מה י' לחוש והלא יפריש בשעת שתייה. מ"ר. ומה שנחשבו כותים על התרומות ומעשרות היינו משום דלית להו לאו דלפני עור ולא תתן מכשול. ואי"ת הא איכא לאו דלא מגזול. י"ל דהוי ממון שאין לו תועינן, ועוד כל זמן שלא הופרש אינו רשאי ליתנו לא לבען ולא ללוי. [ו]ה"ר אליהו פי' דרדשי עשר מעשר ולא מוכר, תבואת ורעך ולא לוקח, כדדרישין בשוכר אם הפועל [ב"מ פח, ב] עשר מעשר ואכלת ולא מוכרין. ע"כ עמוד קודם

עשרה מעשר ראשון. ואי"ת כיון שהופרש כבר שני לוגין אם כן אין העשרה של מעשר שלימין. וי"ל דיעשה מדות קטנות. או נמי כי שני לוגין אינו אלא בכסף כי שגמ הפריש הכותי תרומה למאכלו ולרין להפריש ממאה אלו עשרה שלימין. והוה השני לוגין ספק מין תרומה ספק מעשר מעורב בהן וטותן לבען, מיהו זה התירוק אין נראה לה"ר אלחנן] דהא אמרינן צפ' שלשה שאלנו [בכרות מז, ב] דממאי דכתיב באורייתא מזהר וזכיר ואם הפריש למאכלו אם כן הפריש הכל ואין כריך לעשר כלל ואם למכור לא יפריש כלל ולרבינן לחזור ולהפריש הכל, אלא ודאי עשרה קטנים קאמר, ועוד הקשה דהא רבי שמעון אית ליה בפרק העומר תנחתא [פ"ג, ב] דכותים גרי אריות הן ואיני ליה במסכת תרומות ומיייתי לה בפרק שי דקידושין [ומה, ב] דכרי (ליכא) [לימא] בתרומה דנפשיה, אם כן מה מושיל מה שהפריס. על כן נראה מירון ראשון, והא דנקט כותים דלפריש זה דלמיה בתרומה דנפשיה אפילו עגל גמור נמי איכא למימר משום רבי מאיר נקטיניהו דלית ליה התם גרי אמת הן, אבל זו קושיא אחרונה] אין י"ל, דסומים שאני [ממאי] דתקן הכותי והכי

ומיחל. מוציא מעשר שני לחולין על מעות שיש לו צבית, דמה שיש לו פנאי לתקן יתקן דהא באמריה בעלמא כגוי (ב"ק פט:) הוציא ויכול לתקט באמריה בעלמא ולומר הכריה, אבל בתרומה ושאר מעשרות מסבין אצריהם ולאחר השבת כשפריסם אמרינן הוצרכ הדבר שזו היא התרומה וזה לא שמה אלא חולין [וירורי יד...]. ורשותה מיד. ולאחר זמן יפריש התרומה והמעשר ואמרינן הוצרכ הדבר שזוה תרומה (עירובין לו.) דמלחר שקרא שם יאל לו מידי טבל וכשהוא מוציא יין לשמימו הוא הנגבר לחולין ולשביחו לו כלים ויוצא מן הטד לתרומה הוא הנגבר לתרומה לוי שצריה (גיסור כה:).

תום' ישנים

[ב"מ פט, ג]. ע"כ הוא דהתם דלמר כגם כסקל קשאי לי מלאתרינן ביהם שזוה מקומין [בזחים מת, א] דחטאת צת דנקא וכן בכריתות פירק [דס] ששיתו: ששיתו (כג, ב) וישמעון דדוקא קאמר כדאמרין בתגיהה מעה כסף כפ"ר דתגיהה [ג, א]. וי"ל דלעולם לא יתנוהו כסקלע אבל לכל החמות אם יך להביא צת דנקא. ועוד קשה לרבינו מנחם בפרק בתרא דכריתות [ב, א], [א] מפני מה לא נתנה תורה שיעור למתושרי כפרה, [ומתא החולן] עלאש ואין להם חקקה לאכילי בקדשים, ואילו מתר כפרתו ודכריתות [י, ב] קאמר על תחלת וילדת שהיא מתחוסרי כפרה שהוא כסקל. י"ל דלדאי שם לא להביא [בסקלע, מיהו] אם מנא בפחות מדנקא מיהא שפיר דמי. ואי"ת מדמתן בפרק בתרא דתנחתא [קו, ב] כגם יצאח הוא וסביו כסקלע, אלמא כגם עם הסבסם כסקלע. כסקלע בין דם בו סבסם בין אין בו נכסרס. מ"ר. וגישיקוא ד' וזוי וגישרי' בב"א. ויש ספריס דגרכי לנהר. ונראה דעל ידי שחקיק קאמר ד[ב]ספסחוס פרק כל גרבה בין לרבי יוסף בשרא יסרודו שבו שחקיק או יטיל לים המלח בעיניה, ואמרין נמי (בבב"א ובהנה) דהפריש ממות לניזירות ומות ויולין הנאה על לים המלח, וגם מומן הוי כשלא מחללין כרס רביעי לרין לשחוק הפירוטה והשליטה לנהר. מ"ר. ה"ג דהניא ה'הוקח בין ב'ו'. ובגיטתא היא [ו]מחוסין לפי שאל להוטינן לנשך אחר ע"י דבאשכחן גבי צנות כותים נידות מערישין וגם צנות נכרים ששתי גזירות היו